

De Slimme Papega- AI

Hoe wij de baas blijven in
de vreemdste tijd ooit

Ron van der Burg

Schrijver:
Coverontwerp:
ISBN:

© Ron van der Burg

!e Druk: 23 September 2026

Hoofdstuk 1: Welkom in de vreemdste tijd ooit (De Dubbele Bril)

Inleiding

Gefeliciteerd. Je hebt zojuist het boek geopend in misschien wel de allervreemdste periode uit de menselijke geschiedenis. Serieus, kijk even om je heen. Stel je voor dat je een tijdreiziger uit 1950 op de koffie krijgt. Je vertelt hem vol trots dat we magische, lichtgevende rechthoeken in onze broekzak hebben, die draadloos verbonden zijn met *alle* kennis die de mensheid ooit heeft verzameld.

De tijdreiziger zou huilen van geluk. "Wat prachtig!" zou hij roepen. "Jullie hebben vast ziektes uitgebannen, armoede opgelost en jullie praten de hele dag over filosofie en poëzie!" En dan moet jij hem stotterend uitleggen dat we die supercomputers in de praktijk vooral gebruiken om naar filmpjes van vallende katten te kijken, en om rond middernacht virtueel te schreeuwen tegen een wildvreemde over een politieke tweet. Oh,



en dat we inmiddels 'super-papegaaien' hebben gebouwd—computers die net zo goed kunnen praten als wij, en die sneller

een scriptie schrijven dan jij je veters kunt strikken. De tijdreiziger zou huilend terug de tijdmachine in kruipen.

We leven in een absurde spagaat. Aan de ene kant voelt het alsof we morgen naar Mars vliegen in een zelfrijdende auto, terwijl een robot ondertussen onze was opvouwt. Aan de andere kant voelt het alsof we allemaal in een eindeloos, digitaal moddergevecht zijn beland waarbij we met de dag bozer en banger worden.

Hoe snap je deze chaos? Hoe overleef je in een wereld waarin de technologie ons aan de ene kant als een raket vooruit schiet, maar ons aan de andere kant sociaal afbreekt?

Heel simpel: je moet leren kijken door de **Dubbele Bril**.



Zodra je het nieuws over technologie, AI, robots of algoritmes leest, moet je begrijpen dat er altijd twee lenzen zijn waardoor je naar de toekomst kunt kijken. En om de baas te blijven over de machine, moet je ze allebei snappen.

Het Linkerglas: De Russell-wereld

Laten we beginnen met de zonnige kant. We noemen dit het linkerglas van de bril, of beter gezegd: de 'Russell-bril'. Vrij naar de Britse filosoof Bertrand Russell, een tijdgenoot van Orwell. In zijn beroemde essay *In Praise of Idleness* (Lof der Luiheid) uit de jaren dertig voorspelde hij al dat technologie de mensheid zou bevrijden van eindeloos zwoegen. Als je door dit glas kijkt, zie je een naderende Utopia. Een droomwereld.

In deze wereld is technologie onze ultieme redder. Waarom zouden we ons hele leven slijten in kantoortuinen, starend naar Excel-sheetjes onder flikkerend tl-licht? Waarom zouden we onze rug breken met zwaar lichamelijk werk? De slimme machines gaan al het saaie, zware en gevaarlijke werk van ons overnemen. In de Russell-wereld produceren robots al ons voedsel, lossen supercomputers klimaatverandering op voor de lunch, en zorgt kunstmatige intelligentie voor oneindige rijkdom en medische doorbraken.

En wij? Wij hebben eindelijk tijd om mens te zijn. We gaan vaker naar het park, leren gitaar spelen, bakken taarten voor onze burens en schrijven gedichten. De technologie bevrijdt ons uit de ratrace. Fantastisch, toch?

Het Rechterglas: De Orwell-wereld

Dan schuiven we nu even het rechterglas voor je ogen. Doe je veiligheidsgordel maar vast, want dit is de 'Orwell-bril' (of noem het de Trump-bril, voor een modernere smaak). George Orwell schreef over donkere, dictatoriale werelden waarin technologie werd gebruikt om mensen te onderdrukken.

Kijk je door deze lens, dan zie je hoe algoritmes totaal geen interesse hebben in jouw geluk of jouw taartrecepten. Ze willen

maar één ding: jouw aandacht. En de slimste koppen in Silicon Valley hebben ontdekt dat je mensen het langst op een schermpje laat kijken door ze... *boos* en onzeker te maken. Boosheid verkoopt. Woede genereert kliks.

In deze Orwell-wereld worden we gemanipuleerd door onzichtbare computercodes. Ze voeren ons extremere filmpjes, ze overtuigen ons dat de buurman onze vijand is, en ze stelen onze kostbare tijd. We zijn geen vrije mensen meer die gitaar leren spelen, we zijn veranderd in hersendode batterijtjes in 'The Matrix', die onze energie en data afgeven aan een paar miljardairs aan de andere kant van de oceaan. En die slimme robots? Die pikken gewoon ons werk in, waardoor we op straat belanden. Gezellig.

De Spagaat

Dus... wie heeft er gelijk? De Russell-bril met zijn paradijs van vrije tijd, of de Orwell-bril met zijn digitale nachtmerrie?

Het ongemakkelijke antwoord is: ze zijn allebei nu al keihard waar. We leven in beide werelden tegelijkertijd. De techniek om ons in een paradijs te brengen is er, maar de systemen die ons verslaafd en gek maken draaien ook al op volle toeren. De rest van dit boek gaat je precies uitleggen hoe we van dat rechterglas afblijven, en vol voor het linkerglas kunnen gaan.

Maar om echt te voelen hoe bizar deze Dubbele Bril in de praktijk werkt, hoeven we alleen maar naar twee hele gewone mensen uit dezelfde straat te kijken. Laten we de theorie even wegleggen. Ik wil je graag voorstellen aan Piet... en aan Saskia.

Piet bakt ze bruin

Maak kennis met Piet. Tot voor kort was Piet een professionele spreadsheet-zombie. Vijf dagen per week, van negen tot vijf, zat hij onder een zoemende tl-buis op een grijs kantoortapijt. Zijn taak? Cijfertjes uit kolom A kopiëren en plakken in kolom B, om ze vervolgens in een grafiekje te gieten voor zijn manager, die er daarna nooit meer naar keek. Piet leefde voor het weekend en voor de lauwe automatenkoffie om half elf.

Maar toen kwam de super-papegaai op de werkvloer. De directie installeerde een slim algoritme dat Piets volledige takenpakket kon uitvoeren. Niet in veertig uur per week, maar in welgeteld 0,4 seconden.

In de ouderwetse, harde wereld had dit betekend dat Piet met een kartonnen doos vol pennen en een vetplantje op straat was gezet. Maar we kijken nu door de Russell-bril! Dankzij de enorme welvaart die de machines genereerden, kreeg Piet gewoon een stevig basisinkomen. De robots deden het zware werk, de AI deed het denkwerk, en de winst werd eerlijk verdeeld.

Piet hoefde zijn wekker niet meer te zetten. Op de eerste maandag van zijn nieuwe leven werd hij om negen uur wakker, rekte zich uit en liep naar de keuken. Hij herinnerde zich ineens dat hij als kind altijd bakker wilde worden. Hij pakte een kom, bloem, suiker en appels.

Inmiddels is Piet de held van zijn straat. Hij heeft geen flauw idee meer hoe Excel werkt, maar hij kan wel een appeltaart met zo'n perfect rasterpatroontje maken. Hij brengt elke middag verse baksels naar de eenzame buurvrouw op de hoek en heeft de tijd om een uurtje met haar te kletsen. Piet heeft geen wallen meer onder zijn ogen. Hij is geen machine meer die data verwerkt, hij is eindelijk weer een mens. Alles is perfect.

Saskia in The Matrix

Een paar deuren verderop woont Saskia. Het is dinsdagavond, kwart over negen. De kinderen liggen eindelijk in bed, de vaatwasser draait en Saskia ploft met een diepe zucht op de bank. Ze is kapot. "Heel even ontspannen," denkt ze. Ze pakt haar telefoon en opent haar favoriete social media app. Gewoon even hersenloos scrollen door foto's van vakanties en schattige puppy's.

Maar aan de andere kant van de wereld, in een zwaar gekoeld datacenter, wordt een algoritme wakker. Dit programma heeft maar één doel geprogrammeerd gekregen: zorg dat Saskia zo lang mogelijk naar haar scherm blijft staren, zodat we haar advertenties kunnen laten zien. En het algoritme weet precies wat werkt. Geen puppy's. Maar woede.

Binnen drie seconden schotelt het algoritme Saskia een foto van een jurk voor. De tekst erboven schreeuwt: *"Mensen die denken dat deze jurk goud met wit is, hebben het IQ van een stoeptegels!"* Saskia knippert met haar ogen. Goud met wit? Die jurk is toch overduidelijk blauw met zwart? Voordat ze het weet, klikt ze op de reacties. Bovenaan staat een reactie van ene 'GekkeGerrit88' die iedereen uitscheldt. Saskia voelt haar hartslag stijgen. Hoe durft hij?! Met vliegende vingers begint ze een snoeiharde reactie te typen om GekkeGerrit eens even de waarheid te vertellen.

Twee uur later. De thee op tafel is ijskoud. Saskia zit op het puntje van de bank, haar ogen strak op het blauwe licht van het scherm gericht. Ze is verward in een verhitte, digitale loopgravenoorlog over de kleur van een kledingstuk van iemand die ze niet eens kent. Ze is boos, gestrest en uitgeput.

Het algoritme, duizenden kilometers verderop, spint tevreden. Het heeft zijn doel bereikt. Saskia dacht dat ze haar telefoon gebruikte om te ontspannen, maar in werkelijkheid gebruikte de telefoon háár. Ze is gereduceerd tot een AA-batterijtje in *The Matrix*; haar emoties en tijd worden afgetapt om een grote tech-gigant nog net iets rijker te maken.

Afsluiter

Daar heb je ze: Piet met zijn appeltaart en Saskia met haar rode waas voor de ogen. De Russell-utopie en de Orwell-dystopie, gewoon bij jou in de straat.

De grote vraag is natuurlijk: hoe zijn we in deze bizarre achtbaan beland? Hoe zijn we van het ploegen op een modderig veld overgegaan op machines die voor ons denken en voelen? Om dat te snappen, moeten we even terug in de tijd. Het is tijd om te kijken naar de Grote Versnellingen. Sla de bladzijde maar om.